

Залізняк Г. М., завідувач відділу соціологічного моніторингу розвитку міста Науково-дослідного інституту розвитку міста, кандидат економічних наук, доцент

МОВА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИЙ ВИБІР КИЯН ПІД КУТОМ МОВНИХ УПОДОБАНЬ

Тривале перебування України в статусі колонії Радянської імперії призвело до формування у більшості громадян стійких стереотипів негативної конотації всього, що так чи інакше пов'язано з країнами Заходу. Особливе місце в системі радянських антизахідних ідеологем займав блок НАТО і все, що з ним пов'язано.

З перших днів проголошення незалежності України почалися суперечки про політику країни щодо питань безпеки. Панували уявлення, що у військовому відношенні Україна не має прямих ворогів і тому не слід очікувати відкритого військового вторгнення, а тому перевага віддавалася позаблоковому статусу країни. Такі підходи знайшли відбиток в громадській думці населення, де рух до Євросоюзу в більшості сприймався позитивно, тоді як вступ до НАТО – негативно.

Так, за даними соціологічного опитування 2006-го року¹ в Україні приєднання до ЄС підтримували більше половини громадян країни. Натомість за даними тих самих досліджень вступ до НАТО не сприймали 59,7 % українців. Проте, вже тоді була зафіксована залежність відповідей на це питання від мовної особистості, зокрема, мови повсякденного спілкування учасників опитування [1, с.143, 144].

Ситуація щодо ставлення до блоку НАТО докорінно змінилася після подій на Майдані 2013-14 років та початку відкритої агресії Росії на Донбасі та анексії Криму. Численні

¹ За результатами соціологічного опитування в рамках Проекту INTAS «LanguagePolicyinUkraine: Anthropological, Linguistic and Further Perspectives». Репрезентативне опитування населення України методом індивідуального інтерв'ю за місцем проживання, загальна кількість – 2015 осіб віком від 18 років, стандартне відхилення при достовірності 95% і співвідношенні змінних 0,1:0,9 до 0,5:0,5 становить 1,28-2,13%.

соціологічні дослідження засвідчили, що в громадській думці сприйняття ідеї вступу до НАТО зросло з 20 % до 45 %, а кількість противників НАТО скоротилася вдвічі¹. Тенденція зростання прихильників вступу до НАТО спостерігається як по Україні, так і в столиці, де частка прихильників приєднання до Євроатлантичного альянсу зросла з третини до 48,6 %, а противників скоротилася до третини. Виявилось, що серед чинників, які визначають цивілізаційні орієнтації українців, не останню роль відіграє мовна особистість. Про це свідчать результати дослідження громадської думки киян у липні 2018 року².

Зокрема, майже дві третини учасників опитування, які в повсякденні спілкуються українською мовою (25%), віддають перевагу у зовнішній політиці розвитку відносин України із західними країнами, передусім Європи. Удвічі менше тих, хто вважає пріоритетними західний та східний вектори взаємодії для країни (і з країнами ЄС, і з Росією), дуже мало (25 осіб на тисячу) тих, хто прагне нормалізації відносин з Росією. Натомість серед тих, хто спілкується російською мовою (а таких 33,8%), багатовекторності віддають перевагу більше половини, тоді як західний вектор приваблює більше третини. Серед цієї категорії громадян порівняно з іншими найбільше симпатиків східного вектору розвитку країни – десятеро із ста.

¹ Опитування проводилося в межах проекту «Bi- and multilingualism between conflict intensification and conflict resolution. Ethno-linguistic conflicts, language politics and contact situations in post-Soviet Ukraine and Russia» AZ № 90217. з 2 по 10 лютого 2017 року методом індивідуального інтерв'ю за місцем проживання. Обсяг вибірки 2007 осіб віком 18 років та старше. Стандартні відхилення при достовірних 95 % співвідношенні змінних від 0,1:0,9 до 0,5:0,5 складають 1,9–3,2 %. Вибірка репрезентативна для України, за винятком тимчасово окупованих територій (без АР Крим і частини Донецької та Луганської областей).

² Опитування проводилося на замовлення «НДІРоМ» з 14 по 25 червня 2018 року в місті Києві. Всього опитано 2005 респондентів у віці 18 років та старше. Стандартні відхилення при достовірних 95 % співвідношенні змінних від 0,1:0,9 до 0,5:0,5 складають 1,4–2,3 %.

Рис. 1. Уявлення про пріоритети у зовнішній політиці України залежно від мови спілкування в повсякденному житті

Разом з тим варто зазначити, що приєднання України до Європейського союзу є більш привабливим напрямом розвитку для українськомовних, двомовних й російськомовних громадян (рис. 2). Хоча серед російськомовних громадян противників ЄС майже утричі більше, ніж серед українськомовних (32,2 % проти 11,5 %), але вони суттєво поступаються прибічникам європейського вектору, частка яких сягає 56,6 %. Ідея союзу слов'янських країн не має підтримки ні в українськомовних, ні у двомовних, ні в російськомовних громадян.

Якщо приєднання до Євросоюзу підтримується в усіх мовленнєвих групах, то ставлення до вступу до НАТО не є таким однотайним (рис. 3). Семеро із десяти киян, які спілкуються українською, готові проголосувати за вступ України до НАТО. Серед громадян, які спілкуються обома мовами, залежно від обставин таких понад половину, а серед російськомовних їх вже менше 42,5 %. При цьому противники вступу до НАТО переважають прихильників і складають 45,6 %.

Зауважимо, що свою обізнаність щодо Євроатлантичного альянсу кияни оцінюють приблизно однаково незалежно від мови повсякденного спілкування. Однак серед киян, які послуговуються українською мовою, 65,2 % схильні довіряти НАТО, тоді як серед тих, хто говорить російською, переважають ті, хто не схильний довіряти цьому військово-політичному альянсу.

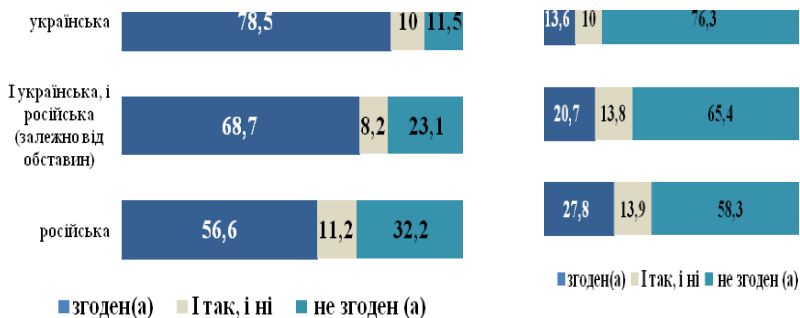

Рис. 2. Підтримка киянами тверджень: «Україна має продовжувати рух до вступу в Євросоюз»

«Україна має бути в союзі слов'янських країн (Білорусі та РФ)»

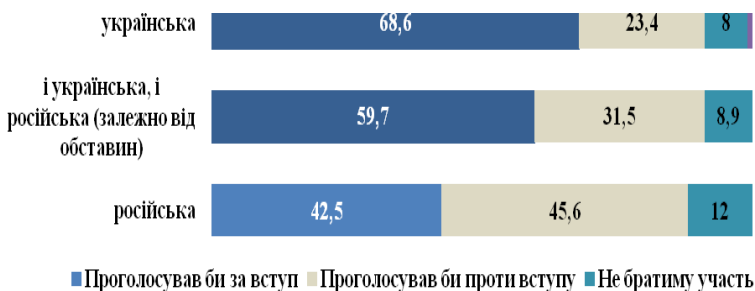

Рис. 3. Готовність киян проголосувати на референдумі щодо вступу до НАТО залежно від мови спілкування

Наразі серед українськомовних киян значно менше поширений ряд стереотипів щодо НАТО. Зокрема, твердження «НАТО – це агресивний блок», підтримує менше чверті українськомовних киян, а російськомовних – половина. Подібну картину маємо й щодо таких тверджень, як: «зادля припинення війни на Донбасі слід відмовитись від вступу до НАТО»; «Україна має бути позаблоковою країною»; «Україна занадто відстала, аби вступати до НАТО» та ін. Серед українськомовних киян також поширені уявлення про позитивні наслідки для країни від вступу до НАТО: безпека, сильна армія, розвиток країни, впровадження нових технологій, прозорість влади та ін.

Таким чином, дані дослідження засвідчили чітку залежність підтримки Євроатлантичної інтеграції України від мови повсякденного спілкування киян.

Список використаних джерел

1. Залізник Г. Мовні орієнтації та цивілізаційний вибір українців // Мовна політика та мовна ситуація в Україні. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 132–167.

Сковронська І. Ю., завідувач кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ІДИОМИ ДВОМОВНОГО МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ

Фразеологізми кожної мови – це ключ до особливостей національної психології. Спосіб життя, манера поведінки, мода – все це прийняті в контексті певної культури модуси, у яких суб'єкт конотує свій соціальний та національний статус, смаки, своє ставлення до цінностей культури. Ідіоматичне словосполучення у цьому контексті не описує річ чи явище, а пропонує їх інтерпретацію, тому ідіому можна вважати феноменом культури.

Поєднання мовних і культурних традицій народу відкриває його світогляд. Через світогляд, як через призму, спостерігаємо формування процесу мислення народу, оскільки тільки йому властиве сприйняття навколишнього світу та відображення його в мові.

Історичне буття кожного народу супроводжується творенням фразеологізмів, які є носіями національних чи регіональних мовних особливостей. Ці особливості, у свою чергу, спричинені досвідом мовного колективу. Фразеологізми становлять своєрідну культурну пам'ять мовного колективу і є компонентом формування культурної моделі мислення і поведінки. Міжкультурне взаєморозуміння і пізнання окремої культури можливе настільки, наскільки можливим є процес відтворення фразеологізмів даних мов.

«Мова на шпальтах газет, реалізуючи те, що характерно для мови як системи в цілому, – зазначає О. Сербенська, – найбільшою мірою визначає соціальну практику народу і його окремих груп, можливо, найбільше визначає рівень духовної